

Poznámka: zadní nosovku „õ“ píšú v tomto textu pomocí znaku „q“

MODALITA VOLNÍ (VOLUNTATIVNÍ) VE STAROSLOVĚNŠTINĚ

1. kopula ve 3. os. sg. + dat. subjektu + inf nebo dano jestь + dat. + inf.

- př.: *mьně li jestь ispovědati grěchy svoje* = já se mám zpovídat ze svých hříchů (mně jest se zpovídat)

- ve fci kopuly i slovesa: *(pri)klúčiti se, (pri-)/ (sь-)lučiti se* - = „stát se, přihodit se“

např.: *ašte mi se klúčitь sь tobojq umrěti, ne otьvrьgg se tebe* = bycht'

pak měl také s tebou umřítí, nezapřím tebe (BiblKral)

2. iměti + inf.

- např. *jeliko vrěmę sь sobojq imqtь ženicha, ne imqtь postiti se* = pokud mají s sebou ženicha, nemohou se postít

3. mošti + inf. ; dlъžьnъ byti + inf.

- např. *kopati ne mogq* = nemohu kopat

- *ježe dlъžьni běchomъ sьtvoriti, sьtvorichomъ* = co jsme měli udělat, udělali jsme

4. kopula v 3. os. sg. + dat. + inf. + funkční predikativum

a) slova s významem nouze, donucení, násilí

predikativa: *nqžda/nužda, nqđьmi, nqždq + iměti*

- *nqžda jemu běaše iti vьnъ* = musel (bylo mu nutno) jít ven

- *imamъ nqždq iziti i viděti je (selo)* = musím (mám nutnost)

vyjít a vidět ji (usedlost)

b) slova s významem lehkosti, snadnosti - od základů **lbg-* a *lět-*

predikativum *lьdzě/ lьžě a lětь, lětьjq*

něstь mi lьdzě inamo iti = nemohu jít jinam

c) slova s významem (ne)chtění - od základu *vol-/ vel-*:

predikativum *nevoľa/ nevolě*

- *nevolě bo jestь priti skanьdalomъ* = (nutně) musí přijít pohoršení

d) slova s významem potřeby - od základu ***terb-**:

predikativa *trěbě, potrebьno, potrebьně, potřeba*, adverbium *trěbě + iměti*

- *něstь že mi potřeba glagolati o nemъ* = nemusím o něm mluvit (není mi zapotřebí)

e) slova s významem vhodnosti, přizpůsobení - od základu **dob-**:

predikativa: *podobьno, podoba, udobь, dobro, dobrěje*

- *pride že dnь oprěsnьkъ, vь nьže podobьno bě žrьti paschq* = přišel den

přesnic, v němž se měl obětovat beránek

f) slova s původním významem správného umístění v prostoru - od základu **sta-/ stoj-** (= poloha nebo pohyb v prostoru):

predikativum *dostoino*

predikativa od základu **prav-** (= pův. „přímý“), např. adj. *pravьdnь*

g) slova s původním významem správného umístění v čase- od základu **god-** a ***ver(t)-**:

godь, ugodьno, blagovrěmenьno

h) emocionální nebo morální hodnocení děje:

lěpo, blago, uňe(je), dobro, dobrěje, udobь, udoběje

pro negat. hodnocení *bědnьno, běda goře, strachь, vьsuje, lichо*

- např.: *lěpo jestь razuměti o semъ* = je nutno, mělo by se, sluší se, patří se náleží se

tomu rozumět

5. verbální transpozice předchozího: neosobní sloveso + dat. + inf.

- transformace **e)** *podobajetь*:

př.: *ne podobaaše li i tebě pomilovati klevrěta svojego* = zdali ses i ty neměl

slitovat nad svým druhem?

- transformace **f)** *dostoitь, předьležitь a pridetь*

př.: *ne dostoitъ tebě vъzeti odra tvojego* = neměl bys
vzít své lože

př.: *po istině čuditi mi se pridetъ* = vpravdě se musím
divit

nevyhraněná modalita ve stsl.

-př.: *tъ mьně zapověď dastъ, čto rekъ* = ten mi dal
přikázání, co mám říci (doslova „co řeknu“)